

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Helsingin kaupungilta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi.

Suomen talouden kasvu on vahvasti sidoksissa Helsingin ja pääkaupunkiseudun elinvoimaan ja täällä toimivien yritysten menestymiseen. On tärkeää, että yritykset pääsevät vaivatta yrityspalveluiden piiriin niitä tarvitessaan. Helsingin kaupunki on jo ennen TE-palveluiden järjestämisvastuun siirtoa järjestänyt, tuottanut ja kehittänyt erilaisten yritysten tarpeisiin sopivia palveluita. Keskeisin hallituksen esityksen kaupungille uutena tuoma yrityspalvelu on julkinen työnvälitys.

Kaupunki haluaa tuoda talousvaliokunnan tietoon seuraavat keskeiset uudistukseen liittyvät haasteet:

- 1) Laissa tulee ottaa esitettyä paremmin huomioon työvoimaviranomaisten yhteistyö pääkaupunkiseudulla ja muilla laajoilla työssäkäyntialueilla. Työnantajapalveluiden resurssien tulee seurata yritysasiakasta.
- 2) Uudistuksen toteutumisen onnistuminen on kiinni tietojärjestelmien tarkoituksenmukaisuudesta ja siitä, että yritysten tiedonsaanti potentiaalisista työnhakijoista on riittävällä tasolla riippumatta työnhakijoiden sijainnista.
- 3) Jotta osaamisen kehittäminen avointa työpaikkaa vastaavaksi mahdollistuisi joustavammin, tulee TE-palveluja koskevaa lainsäädäntöä muuttaa sisältämään myös työnantajayritysten tuottamat lyhytkoulutukset.

Yritysten palveluiden saatavuus työllisyysalueiden rajojen yli tulee taata

On tärkeää, että työvoimaa etsivät ja rekrytointeja suunnittelevat työnantajat pääsevät vaivatta palveluiden piiriin ja tavoittavat mahdollisimman laajan työnhakijajoukon riippumatta siitä, millaisiksi työllisyysalueiden rajat muodostuvat. Yritysasiakkaiden kannalta uudistuksen myötä muodostettavien työllisyysalueiden rajoilla ei ole merkitystä, etenkin tilanteessa, jossa samalla työssäkäyntialueella on useita työllisyysalueita ja työvoimaviranomaisia. Yrityksillä voi myös olla monia toimipaikkoja, jotka tulevaisuudessa kuuluisivat eri työllisyysalueisiin.

Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevassa lainsäädännössä työnantajille tarjottavat palvelut määritellään yksittäisen työllisyysalueen näkökulmasta. Jotta laki tarjoaisi selkeät puitteet työvoimaviranomaisten yhteistyölle, tulee lain työvoimaviranomaisen määritelmää täydentää ottamaan huomioon myös työvoimaviranomaisten yhteistoiminta.

Helsingin kaupunki ehdottaa, että työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 1 luvun 3 § työvoimaviranomaisen määritelmä

työvoimaviranomaisella sitä kunnan tai kuntayhtymän viranomaista, joka vastaa työvoimapalveluiden järjestämisestä sekä kuntaa, jolle 13 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla on siirretty tämän lain mukaisia viranomaistehtäviä;

muutettaisiin muotoon:

työvoimaviranomaisella sitä kunnan tai kuntayhtymän viranomaista, joka vastaa työvoimapalveluiden järjestämisestä tai kuntaa, jolle 13 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla on siirretty tämän lain mukaisia viranomaistehtäviä sekä eri työllisyysalueisiin kuuluvien ja työvoimapalveluiden järjestämisestä vastaavien kuntien tai kuntayhtymien yhteistä viranomaista, jolle nämä ovat osoittaneet tämän lain mukaisia tehtäviään yhdessä hoidettaviksi kuntalain 8 luvun 49 §:ssä säädetyillä tavoilla.

Lain perusteluihin tulee myös kirjata selkeämmin, millä työvoimaviranomaisella viranomaisvastuu on erilaisissa tilanteissa.

Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa tulisi säätää kunnan mahdollisuudesta hakea korvausta muille kuin sen oman alueen yritykselle tarjotusta yrityspalvelusta. Edellä mainitun lain 2 luvun 17 §:ssä mainitaan seuraavasti: *”Työvoimaviranomaisen on tarjottava työvoimapalveluja työnantajalle tämän koti- tai toimipaikasta riippumatta.”* Lain 16 luvun 140 §:ssä puolestaan säädettäisiin työvoimaviranomaisten velvollisuudesta tehdä yhteistyötä muutosturvan toteuttamiseksi. Esityksessä ei kuitenkaan mainita mahdollisuudesta laskuttaa näiden palveluiden kustannuksia työnantajan kotikunnalta. Näin taattaisiin tarjottavan palvelun laatu. Helsingin kaupunki pitää todennäköisenä, että lakimuutosten myötä se tulee järjestämään laajastikin palveluita ja esimerkiksi koordinoimaan muutosturvapalveluita tapauksissa, joissa yrityksellä on toimipaikkoja muualla Suomessa, mutta yrityksen pääkonttori sijaitsee Helsingissä.

Kun yrityksessä on työvoimatarpeita, joiden täyttämiseksi se haluaa käyttää julkista työnvälitystä, ei hallituksen esityksen perusteella ole selvää mihin yrityksen tulisi olla yhteydessä. Avoimia työpaikkoja ilmoitetaan työvoimaviranomaiselle muutenkin kuin sähköisesti. Suomessa on laaja kohtaanto-ongelma, joten yritysten näkökulmasta työvoimaa kannattaisi usein hakea mahdollisimman laajalti eikä vain toimipaikan välittömästä läheisyydestä. Työllisyysalueilla sen sijaan on kannustin työllistää ensisijaisesti sellaisia työttömiä, joiden työttömyysturvasta työllisyysalueen kunnalla on maksuvastuu.

Hallituksen esitys jättää avoimeksi sen, miten yritysten asiointi tapahtuisi. Työvoimaviranomaisella on kuitenkin velvollisuus tarjota työvoimapalveluja työnantajalle tämän koti- tai toimipaikasta riippumatta. Avoimeksi jää, olisiko yrityksillä esimerkiksi mahdollisuus jättää ”työvoimatilaus” usealle työllisyysalueelle samanaikaisesti ja mikä työvoimaviranomainen olisi tuolloin vastuussa lakisääteisen palvelun toteutumisesta.

On todennäköistä ja elinkeinoelämän kokonaisedun näkökulmasta toivottavaa, että uudet työvoimaviranomaiset tekevät yhteistyötä yrityspalveluiden järjestämisessä kuntalain vapaaehtoisten yhteistoimintamuotojen puitteissa (sopimukset ja yhteiset virat). Esitys jättää avoimeksi sen, mikä taho on vastuuviranomainen tilanteessa, jossa yrityspalveluita järjestettäisiin useiden työvoimaviranomaisten yhteistyössä sopimusta tai yhteistä virkaa hyödyntäen.

Tietojärjestelmäkehityksessä tulee ottaa huomioon kaikki mahdollisuudet työvoiman kohtaannon edistämiseksi

Kehä-keskus kehittää parhaillaan uutta palvelualustaa, Työmarkkinatoria, joka auttaisi työntekijää ja työnantajaan löytämään toisensa nykyistä paremmin. Työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojen käsittelyä ja palvelualustaa koskevaa lainsäädäntöä on juuri uudistettu (HE 225/2021 vp). Uudella palvelualustalla olevat työmahdollisuudet näytettäisiin henkilölle hänen profiilissaan ilmoittamien tietojen perusteella määräytyvässä järjestyksessä. Työntekijää etsivälle työnantajalle näytettäisiin puolestaan alustalla olevia henkilöasiakkaiden työnhakuprofiileita työnantajan ilmoittamien tietojen perusteella.

Valtion uuteen palvelualustaan liittyvä järjestelmäkehitys on ollut puutteellista, eivätkä tulevat työvoimaviranomaiset voi tällä hetkellä luottaa, että edellä kuvattu kohtaantotoiminnallisuus kyettäisiin rakentamaan uuteen palvelualustaan. Suurimmilla kaupungeilla voisi olla edellytykset hankkia tarvittaessa toimivampia ratkaisuja, mikäli valtio tarjoaa kunnille tarvittavat rajapinnat TE-hallinnon asiakastietovarantoon. Tämä vaatisi työ- ja elinkeinoministeriöltä aktiivisempaa viraston ohjausta tietojärjestelmäkehityksen priorisoinnissa.

Uudella palvelualustalla olisi myös tärkeää pystyä kytkemään julkiseen työnvälitykseen yksityisen sektorin työnvälityksen palveluita. Tätä varten henkilöasiakkaan tulisi voida luvittaa tietojensa käyttöä laajemmin kolmansien osapuolten käyttöön MyData-periaatteen mukaisesti ja tarjota yksityisen sektorin toimijoille rajapinta luvitettuihin tietoihin pääsemiseksi. Hallituksen esityksen tiedonvaihtoa koskevat kohdat ja valtion tietojärjestelmäkehityksen käytännön priorisointi eivät kuitenkaan mahdollista tätä riittävässä laajuudessa.

Yritysten rekrytoinnin yhteydessä järjestämät lyhytkoulutukset tulisi sisällyttää lakisääteisiin TE-palveluihin

Monilla työttömillä on suhteessa avoimiin työpaikkoihin sellaisia osaamisen puutteita, jotka tulisi tunnistaa ja joihin tulisi pystyä reagoimaan täsmätoimin. Varsinkin suurilla yrityksillä on edellytykset järjestää itse lyhytkursseja, joilla vaadittavat osaamispuutteet voidaan tilkitä ja mahdollistaa näin henkilön työllistyminen. Tällä hetkellä tämänkaltaisen työllistävän yrityksen itse järjestämä koulutus ei ole TE-palveluita koskevan lainsäädännön piirissä eikä työnhakijaa velvoittava palvelu. Näin ollen työnhakija ei saa koulutuksen ajalta kulukorvauksia tai korotettua työttömyysetuutta, vaan tällaiseen koulutukseen osallistuminen saattaa vaikuttaa työttömyysetuusoikeuteen.

Myöskään työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 103 §:n 3 momentin mukaista harkinnanvaraista kulukorvausta ei voitaisi nykyinen soveltamiskäytäntö huomioiden myöntää opiskeluun, sillä palvelua, jossa on kyse opiskelusta ei katsota sellaiseksi ”työllistymistä tukevaksi palveluksi”, johon harkinnanvaraista kulukorvausta voitaisiin myöntää. Sen sijaan opinnot selvitetään tai niistä annetaan mahdollisuuksien mukaan lyhytaikaisia opintoja koskeva lausunto.

Suurilla kaupungeilla tulisi olla vastuu yrityspalvelujen kokonaisuudesta alueellaan

Hallituksen esityksessä on linjattu, että yritysten kehittämispalvelut jäisivät edelleen valtion järjestettäväksi. Uudistuksessa tulee välttää tilannetta, jossa osa palveluista jäisi valtiolle irrallisiksi kokonaisuuksiksi, eikä asiakkaille muodostuisi selkeitä palvelupolkuja. Suuret kaupungit ovat kehittäneet jo pitkään yritysten kasvua tukevia palveluita ja niiden kyvykkyys palveluiden tuottamiseen tuleekin ottaa uudistuksessa huomioon. Mikäli valtio katsoo, että osassa maata näitä palveluita ei kyettäisi uskottavasti järjestämään kuntapohjaisesti, valtion tulisi harkita kumppanuussopimusten solmimista suurimpien kaupunkien kanssa niiden elinvoiman turvaamiseksi. Näin voitaisiin tarvittaessa luoda elinvoimatehtävien erityisratkaisu, joka kattaisi myös yritysten kehittämispalvelujen järjestämisen näissä kaupungeissa

Lisätiedot:

Ville Salo
erityissuunnittelija
Helsingin kaupunki
ville.j.salo@hel.fi
040 672 8229